

GULYÁSNÉ CSEKŐ KATALIN

A garancia új törvényi szabályozása

Ez a vitaindító cikk azzal a határozott szándékkal született, hogy a garancia új szabályozására tágabb kitekintésben reflektáljon, és feltárja azokat a jogi lehetőségeket, amelyekkel a készülő törvény következtelenségei megszüntethetők. Az új Polgári Törvénykönyv garanciára vonatkozó rendelkezései – megőrizve a lényegi alapvetéseket – forradalmian új megközelítésben tárgyalják a garancia szerződéses jellegét, átruházhatóságát. A nemzetközi szokványok és bankgyakorlat mellett a törvénytervezet magába olvasztotta az európai jogtudósok által kidolgozott Personal Security Contract javaslat számos elemét, valamint figyelembe vette a német és a francia jogalkotási folyamat eredményeit is. A törvénytervezet számos pozitívuma (például a magyarázat kiemelkedően magas szakmai színvonala) mellett azonban mintha néhány rendelkezés „félbemaradna”, és megtorpanna olyan nagy jelentőségű kérdések egzakt megválaszolás előtt, mint mondjuk a letiltás jogintézménye. Ez a rövid elemzés néhány gondolattal, illetve külföldi példával kíván javaslatot tenni a szabályozás „befejezésére.”

1. A GARANCIA FOGALMA ÉS LÉNYEGI ELEMEI

A garancia új szabályozására vonatkozó jogszabálytervezetet és annak értelmező magyarázatát az új Polgári Törvénykönyv Ötödik könyvének III. fejezetében az 5:404–5:412 paragrafusok tartalmazzák.

A jogalkotó a rendelkezések újrafogalmazásakor öt forrásra hivatkozik:

- az UNCITRAL által kidolgozott nemzetközi szerződésre: United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit (UNCITRAL), amely 2000. január 1-jén lépett hatályba;
- a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara (ICC)¹ Uniform Rules for Demand Guarantees (URDG) 1992-től érvényben lévő szokványára;
- az egységes európai polgári törvénykönyv kidolgozására vállalkozó munkacsoportnak² a Personal Security Contracts (PSC) tervezetben kimunkált ajánlásaira;
- a garancia korábbi hazai joganyagára (bírói határozatok);
- német és francia jogi megoldásokra.

1 International Chamber of Commerce

2 Study Group on a European Civil Code

Bár a garancia fogalmának összefoglaló meghatározását az új Ptk.-ban nem ismertették, az 5:404³ és az 5:406⁴ paragrafusok megőrizték, illetve megerősítették a lényegi ismérveket, amelyek a bírósági ítéletekből leszűrve, röviden a következőkben foglathatók össze:

- A bankgarancia egy olyan szerződés, mellékkötelezettség, biztosíték, amely
- átvállalja a kedvezményezett hitelezői kockázatát;
- a garáns bank által szabott, a garancialevélben írt feltételektől függ, és
- feltételez egy érvényes, hatályos alapjogviszonyt.

Egy precíz, összefoglaló jellegű definíció kialakítása azonban mindenképpen hasznos lenne, mert lehetővé tenné, hogy a garanciaügyletben érdekelt felek egységes terminológiát használva, „azonos nyelvet” beszéljenek. A törvénytervezetben hivatkozott jogforrások közül a PSC ajánlásaiban fellelhető a teljesség igényével megfogalmazott, és bevezető jellegű fogalom meghatározás, amelynek adaptálása megfontolandó.

A PSC 1. fejezet Általános szabályok 1:101 (b) bekezdése szerint a garancia „... Egy független személyi biztosíték (független garancia vagy kártalanítási garancia), olyan szerződéses kötelezettség, amelyet a biztosítékot nyújtó vállal magára, biztosítékadási célból, hogy fizetést teljesítsen, vagy más teljesítést nyújtson, vagy kártérítést fizessen meg a jogosultnak. A szerződő felek hallgatólagosan vagy kifejezetten úgy állapodnak meg a független személyi biztosítékról, hogy az nem függ harmadik személynek a hitelező felé fennálló kötelezettségének érvényességétől, feltételétől, tartalmától, ill. terjedelmétől.”

Miközben a fenti definíció kinyilvánítja a garancia „absztrakt” jellegét, azaz a mögöttes jogviszonytól való függetlenségét, rámutat annak szerződéses jellegére is, amely „forradalmi” előrelépést jelent a jelenleg uralkodó jogi véleményhez képest, különösen a kedvezményezett pozíciójában lévő jogosult számára.

Bár az új Ptk. 5:404 §-a is garanciaszerződésről szól, ugyanakkor a paragrafushoz fűzött magyarázat a következő lényeges kitételeket is tartalmazza: „A felek a garanciaszerződésben szabadon megállapodhatnak arról, hogy milyen feltételek teljesülése esetén köteles a garantőr fizetést teljesíteni a jogosultnak.”⁵

A hangsúlyt a „szabadon megállapodhatnak” megfogalmazásra kell helyezni, amely lényegi elmozdulás a kedvezményezett-jogosult garanciaalakítási jogának irányába, különösen akkor, ha a korábbi bírói állásfoglalást tekintjük, amely szerint „hárompólusú

3 Ptk.-tervezet, 5:404 §, A garanciaszerződés: „A garanciaszerződéssel a garantőr kötelezettséget vállal a jogosulttal szemben arra, hogy ha a kötelezett nem teljesít, a jogosult fizetési felszólításának (lehívás) kézhezvétele, illetve a garanciavállaló nyilatkozatban meghatározott egyéb feltételek teljesülése esetén a jogosultnak fizetést fog teljesíteni.”

4 Ptk.-tervezet, 5:406 §, A járulékoság hiánya: „A garantőr kötelezettsége független attól a kötelezettségtől, amelyért garanciát vállalt, nem érvényesítheti azokat a kifogásokat, amelyeket a kötelezett érvényesíthet a jogosulttal szemben.”

5 Ptk.-tervezet, 345. o. 2. bekezdés

jogviszonyról, de két szerződéses kapcsolatról van szó. Egyik oldalon a biztosítékot nyújtó bank, másik oldalon a szolgáltatás kötelezettje (a bank ügyfele), harmadik oldalon a szolgáltatás jogosultja (kedvezményezett) áll. Az egyik szerződés a jogosult és a kötelezett között jön létre, míg a bankgaranciára mint mellékkötelezettség teljesítésére irányuló megállapodás az előző szerződés kötelezettje és a bank között jön létre.⁷⁶

A kedvezményezett-jogosult az új szabályozás értelmében már véleményezheti a bank által elkészített garanciaszerződés tervezetét, annak feltételeiről tárgyalhat, és egyet nem értése esetén nem köteles azt mint megváltoztathatatlan elfogadni. A korábbi állásponttal szemben, amely a garanciaszerződést a kedvezményezett szerződésalakítási joga tekintetében a biztosítási szerződéssel állította párhuzamba, az új rendelkezés elismeri a kedvezményezett-jogosult egyenrangúságát és egyenjogúságát a garancia feltételrendszerének létrehozásában.

Ez a megközelítés azért is üdvözlendő, mert a garancia mellékkötelezettség-jellege semmiképpen nem hagyható figyelmen kívül. Ha a megbízó utasításai szerint a bank által összeállított garanciaszerződés nem áll összhangban a mögöttes szerződés előírásaival, vagy azzal ellentétes, esetleg a megkövetelt okmányok révén annak új értelmezést ad, a kedvezményezett-jogosultnak biztosítani kell a jogot, hogy ellentmondjon, módosító javaslatot tegyen, függetlenül attól a ténytől, hogy a garanciavállalást a „kedvezményezett jellemzően nem írásban, hanem ráutaló magatartásával fogadja el”⁷⁷.

A nemzetközi fizetési forgalomban gyakran használt URDG-, illetve UNCITRAL-szabályok a kedvezményezett módosító jogára nézve nem fogalmazzak meg egyértelmű szabályokat, ahogy a törvény magyarázatában több ízben meghivatkozott akkreditív sem. Az új törvénytervezet sem képes túllépni az évtizedes beidegződésen, és nem tudja a garanciaszerződést a garantőr erőfölényéből az egyenrangúság irányába átalakítani.

A garantőr és a kedvezményezett közötti egyensúly megteremtéséhez a PSC következő javaslatait lenne célszerű megfontolni (1:104 §): „A jogosultat úgy kell tekinteni, hogy elfogadta a biztosítékra vonatkozó ajánlatot, amint ez az ajánlat megérkezik a jogosulthoz, hacsak az ajánlat nem igényel kifejezett elfogadást, vagy a jogosult indokolatlan késedelem nélkül vissza nem utasítja, vagy időt nem kér annak megfontolására.”

A fenti szövegrészből kiemelendő: az európai jogászok elismerik, hogy a garancia szövege pusztán a garantőr ajánlata, amely vissza is utasítható, vagy amelyre nézve gondolkodási időt lehet kérni, azaz semmiféleképpen nem diktátum. (A cikk szerzője azért is olvasta nagy örömmel ezeket a sorokat, mert évek óta küzd a magyar exportőrök érdekében a külföldi bankok garancialeveleinek megváltoztatásáért. Leggyakrabban eredménytelenül.)

Előremutató jellegű a PSC ajánlása a garancia hatályba lépésének tekintetében is, amikor ennek időpontjául a címzethez, azaz a kedvezményezetthez való megérkezést

jelöli meg. Mind az URDG, mind az UNCITRAL kizárólag a garancia érvénybe lépéséről rendelkezik, tipikusan angolszász jogi megközelítésben. Az URDG ugyanakkor megteremti annak lehetőségét is, hogy a bankok az általuk érvényesen kibocsátott garancia elveszéséből vagy késedelmes megérkezéséből eredő károk megtérítése alól mentesüljenek. Ha az 1:104 §-ban megfogalmazott ajánlást elfogadják, akkor a garantőr a jövőben köteles meggyőződni arról, hogy az ajánlata eljutott-e a kedvezményezett kezéhez, s ez sokkal inkább összhangban áll a bankoktól megkövetelt prudens magatartással, mint az 5:405 § tervezett rendelkezése és a jelenlegi bankgyakorlat.

A fentieket összefoglalva, amennyiben az 5:405 § szövege az alábbiak szerint módosulna, talán jobban szolgálná a garanciaügylet résztvevőinek az érdekét⁸:

„Garanciát csak írásban lehet érvényesen vállalni.” A garancia hatályba lépésének napja az a nap, amikor azt a jogosult kézhez vette. A garanciának tartalmaznia kell egy, az elfogadásra nyitva álló, ésszerű határidőt, amelynek lejáratáig a jogosult a garanciát elfogadhatja, visszautasíthatja, vagy módosító javaslattal élhet. Amennyiben a jogosult a határidőn belül nem nyilatkozik, a garanciát elfogadottnak kell tekinteni.”

2. A GARANCIA ABSZTRAKT TERMÉSZETE

A törvénytervezet 5:407 §-a, a „személyhez kötöttség” címe alatt „*régi vitára tesz pontot, amikor egyértelművé teszi, hogy – ellenkező szerződéses kikötés hiányában – a lehívás joga a jogosult személyéhez kötődő, nem átruházható jogosultság, de nincs akadálya annak, hogy a jogosult arra utasítsa a garantőrt, hogy ne neki, hanem egy harmadik személy kezéhez teljesítsen*”.⁹

A paragrafus magyarázatából az „ellenkező szerződéses kikötés hiányában” megfogalmazás pontatlansága miatt aggályos. Miután nem határozza meg egzaktan, hogy kizárólag a lehívott garanciaösszeg engedményezése megengedett, indokolatlan és felesleges bizonytalanságot hagy a szövegben, miközben a törvény szövege határozott tiltást tartalmaz: „*a jogosult a lehívás jogát nem ruházhatja át*”.

Bár a magyarázat az URDG 4. cikkelyére¹⁰ hivatkozik, amelynek szövege formailag rendkívüli hasonlóságot mutat az 5:407 §-sal, de a két szöveg párhuzamba állítása, illetve az URDG és az UNCITRAL egyezmény szövegére mint „jogalapra” történő hivatkozás félrevezető.

A nemzetközi kereskedelmi forgalom igényei miatt mindkét forrás alapvetően a garanciák átruházhatósága mellett foglal állást, amikor lehetővé teszi, hogy a felek kifejezett akaratukkal transzferálhassák a garanciában foglalt lehívási jogukat. Ugyanakkor

⁸ A törvénytervezet eredeti szövegét a szerző a saját javaslataival egészítette ki, ezeket félkövér dőlt betűvel jelöli.

⁹ Ptk.-tervezet, 348. o. 3. bekezdés

¹⁰ URDG 4. cikkely: „A kedvezményezett a garancia igénybevételére való jogosultsága nem ruházható át, hacsak maga a garancia vagy módosítása ezt kifejezetten lehetővé nem teszi. E cikkely azonban nem érinti a kedvezményezettnek ama jogát, hogy azt az összeget, amelyet a garancia igénybevételével szerez, vagy megszerzésével jogosulttá válik, engedményezze.”

az ily módon kibocsátott garanciaszerződés minden esetben alá van rendelve a garantor székhelye szerinti jognak, amely különösen a kontinentális jogokban – így a törvénytervezet által szívesen citált német jogban is – a garancia „höchstpersönliches” jellegét, azaz erős személyhez kötöttségét hangsúlyozza, és ezáltal tagadja az átruházhatóságot, mintegy felülírva a szokványok rendelkezéseit.

A készülő törvény ezzel szemben nem fogalmaz meg javaslatot a garancia „megöröklésének” esetére nézve. A garanciának mint a biztosítéknak törvényerejű átruházása ismert jogintézmény, és bár a kontinentális jogok még nem tartalmaznak ilyen szabályokat, de a PSC előremutatóan átvette az amerikai Uniform Commercial Code (UCC), valamint az ICC Uniform Rules for Standby Letter of Creditre vonatkozó (ISP 98) szokvány gyakorlatát. Eszerint a bank fizetési kötelezettsége nem szűnik meg a kedvezményezett-jogosulttal szemben, ha a jogosult személyében a törvény erejénél fogva következik be változás (pl. ha felszámoló veszi át a vállalat irányítását.)

Mindenképpen szükséges, hogy a jogalkotó a garancia vagyoni jogi státuszának eldöntésével jogilag megalapozott megoldást kínáljon ilyen különleges helyzetekre nézve is (pl. mely személy vagyonát képezi a garancia, ha a garantor, a megbízó vagy a kedvezményezett kerül csőd vagy felszámolási eljárás alá.)

A fentieket végiggondolva, az 5:407 §-t a következőkkel lenne célszerű kiegészíteni.

„Személyhez kötöttség: A jogosult a lehívás jogát nem ruházhatja át, de jogosult azt a személyt megjelölni, akinek a garantor a megszerzett összeg kifizetését teljesíteni köteles. A jogosult törvényes jogutódja a törvény erejénél fogva gyakorolhatja mindazon jogokat és teljesítheti mindazon kötelezettségeket, amellyekkel az eredeti jogosult rendelkezett.”¹¹

3. A GARANCIA IGÉNYBEVÉTELE, A LEHÍVÁS

Az új Ptk. 5: 408. §-a szabályozza azt a módot, ahogy a kedvezményezett-jogosultnak be kell nyújtania a lehívását, azaz a „demand”-ját. A törvénytervezet e paragrafus megformálásakor különösen az URDG szokványra, illetve az UNCITRAL-egyezmény megoldására volt figyelemmel, bár helyesebb és jogilag előremutatóbb lett volna a PSC javaslatát figyelembe venni.

A Ptk. 5:408. § 1 (b) szerint a „garantor csak abban az esetben jogosult és köteles fizetést teljesíteni a garancia alapján, ha a jogosult... a fizetési felszólításban kijelenti, hogy a kötelezett nem teljesített, és meghatározza, hogy a nemteljesítés miben állt”.

Az URDG 20. cikkely (i) pontja szerint a kedvezményezett-jogosultnak ki kell jelentenie, hogy „a megbízó az alapszerződésben vállalt kötelezettségét megszegte...”; (ii) pontja szerint, hogy „a megbízó miben követett el szerződésszegést”.

Jól érzékelhető a két jogi megoldás egyező volta. Mindezek ellenére az új törvényi szabályozásnak nem lenne szabad egy önmagában is ellentmondást hordozó szövegre épülnie.

11 A törvénytervezet eredeti szövegét a szerző a saját javaslatival egészítette ki, amelyet félkövér dőlt betűvel jelöl.

Ha ugyanis a kedvezményezett-jogosult esetleg „betű szerint” követi a törvény előírásait, akkor a „nemteljesítés” mibenlétének definiálásakor valamilyen módon mégiscsak hivatkozni kell a mögöttes szerződés tartalmi feltételeire, amely – mint az számos esetben előfordult – megtörheti a garancia függetlenségét.

Igaz ugyan, hogy a törvénytervezethez fűzött magyarázat egyértelműen fogalmaz, amely szerint: „*E rendelkezés nem a nemteljesítés (szerződésszegés) bizonyítását várja el a jogosulttól, a garantőrt sem hatalmazza föl a jogosult kijelentéseinek (ill. azok valóságtartalmának) vizsgálatára...*”¹², mégis az 5:409. § bizonytalanul körvonalazott rendelkezéseivel megteremti az alapot – egy később jogtalanul bizonyuló – fizetés megtagadására, amelynek a szankcionálása azonban nem rendezett.

A törvény javasolt szövege helyett a PSC rendelkezését lenne célszerűbb alkalmazni, amely a következőképpen fogalmaz [3:103. § (2)]: „*A biztosítéknyújtó csak akkor köteles teljesíteni, ha a jogosult »demand«-ját alátámasztja egy becsatolt írásos nyilatkozattal, amelyben kifejezetten megerősíti, hogy bármely feltétel, amelyre nézve a biztosíték esedékessé válik, teljesítésre került.*”

Az európai jogászok – következetesen végiggondolva a garancia szerződéses mellékkötelezettség- és biztosítékjellegét – az 1:105. § rendelkezéseiben a következő szabályt is megalkották: „*Ha a biztosíték feltételrendszerének jelentésével kapcsolatban kétség merülne föl, és ezt a feltételt (illetve feltételrendszert) a biztosítéknyújtó alakította ki, díjazásért eljárva, úgy e feltétel értelmezését a biztosítéknyújtóval szemben kell előnyben részesíteni.*”

Helyesebb lenne, ha a készülő új Ptk. az európai jogászok modern gondolkodását preferálná egy tizennégy éve változatlan, és a kompromisszum elérése érdekében már a megszületésekor is „laza” URDG-szokvány szövegével szemben. Az ICC Bankári Bizottsága, érzékelve a szokvány túlhaladottságát, ez év februárjában belekezdett egy átfogó reform előkészítésébe.

A PSC ajánlásaiból a kedvezményezett-jogosult helyzetét jobban védő alábbi szabályt is érdemes lenne beemelni a törvénytervezet rendelkezései közé, hogy egy átfogóbb jellegű szabályozás születethessen. A 3:102. § (4) bekezdése a következőket rendeli:

„*A biztosítéknyújtó haladéktalanul, de legkésőbb a felszólítás kézhezvételét követő 7 munkanapon belül köteles*

- a) a „demand”-dal, azaz a lehívással összhangban teljesíteni és azonnal informálni a kötelezettet (a bank ügyfelét, megbízóját);
- b) visszautasítani a teljesítést és erről mind a kötelezettet, mind az adóst informálni.”

Meg kell állapítanunk, hogy a PSC-ben – amelyet egyébként nagy gonddal és igényességgel állítottak össze – sem jelenik meg a biztosítékot nyújtó azon kötelezettsége, hogy megfelelő módon indokolja a fizetés megtagadását.

Az ICC által kidolgozott, a Stand-by Letters of Creditekre vonatkozó, ISP 98-as szokvány már elismeri, hogy a kedvezményezettnek joga van megismernie a fizetés visszautasításának okait, és egyidejűleg a bank kötelességévé teszi, hogy döntését jogilag releváns bizonyítékokkal támassza alá.

Az ISP 98-as szokvány alapjai az Egyesült Államok UCC szabályozásában keresendők.

Az UCC 5-111. §-a kimondja, hogy a biztosítékot nyújtó per esetén a bíróság előtt köteles megvédeni az álláspontját, és ha a fizetés megtagadásakor okmányeltérésekre hivatkozott, azt is bizonyítani kell, hogy az okmányvizsgálat szempontjai a kedvezményezett számára hozzáférhetőek voltak, és semmiféleképpen nem alapulhattak olyan információknál, amelyről csak a megbízónak lehetett tudomása. Az amerikai jogalkotó a fizetés megtagadásának indoklási kötelezettségével is erősíti a garancia absztrakt természetét.

A PSC szabályai között a 3:102. § (5) bekezdésében jelenik meg a Stand-by Letters of Creditek fent jellemzett gondolatisága, amikor kimondja: „*A biztosítéknyújtó bármely olyan kárért felelősséggel tartozik, amely a fentebb idézett 3:102. § (4.) bekezdésben foglalt kötelezettségeinek megszegéséből keletkezett.*”

Az új Ptk. tervezetéből kimaradt az a fontos szabály is, amely azonban mind a három hivatkozott forrásban fellelhető, nevezetesen, hogy a mögöttes szerződésre történő, pusztán formai hivatkozással semmilyen módon nem lehet jogalapot „kreálni” a garancia kezességévé történő átminősítéséhez.

A PSC 3:101. § (1) bekezdése erről így szól: „*Egy biztosíték függetlenségét nem törli meg a mögöttes kötelezettségre történő puszta, általános jellegű utalás.*” E rendelkezés beépítése elengedhetetlen egy kiegyensúlyozott garantor-kedvezményezett kapcsolat kialakításához.

A fentieket összefoglalva, megfontolás tárgyát képezheti az 5:408. §-nak az alábbiak szerinti módosítása¹³:

(1) „*A garantor csak abban az esetben jogosult és köteles fizetést teljesíteni a garancia alapján, ha a jogosult szabályszerű hívást nyújt be, amelynek feltételei a következők:*

a) írásban és a garanciavállaló nyilatkozatban meghatározott formai követelményeket külső megjelenés szerint, betű szerinti egyezőséggel, pontosan betartva szólította föl fizetésre;

b) írásban nyilatkozik arról, hogy mindazon feltétel, amelyre nézve a biztosíték esedékessé válik, teljesítésre került;

c) a fizetési felszólításban kijelenti, hogy a kötelezett nem teljesített és meghatározza, hogy a nemteljesítés miben állt. A garancia absztrakt természetét nem törli meg a jogosult olyan ok-meghatározása, amely a mögöttes jogviszonyra általános jelleggel utal.

¹³ A törvénytervezet eredeti szövegét a szerző a saját javaslatival egészítette ki, amelyet félkövér dőlt betűvel jelöl.

(2)

a) *A garantőr a jogosult szabályszerű lehívásának köteles öt munkanapon belül eleget tenni.*

b) *Ha a garantőr a lehívás az 1. bekezdés szerinti megvizsgálásakor eltéréseket talál, és ezen okból a fizetést visszautasítja, köteles erről a jogosultat haladéktalanul, de még a c.) pontban meghatározott határidőn belül értesíteni, pontos megjelölve a fizetés megtagadásának okait.*

c) *Amennyiben a garantőr a jogosult szabályszerű lehívásának nem tenne eleget, úgy a jogosult polgári peres eljárásban érvényesítheti a lehívásból eredő jogait.*

d) *A peres eljárásban a garantőt terheli annak bizonyítási kötelezettsége, hogy a fizetés megtagadása jogszerű volt illetve, hogy a jogosult ismerte mindazokat a szempontokat, amelyek alapján a garantőr a lehívás szabályszerűségét vizsgálta és annak kifizetését visszautasította.*

(3) *A garantőr köteles haladéktalanul értesíteni a kötelezettet az 1., illetve 2. a) és b) pontban meghatározott cselekményekről.”*

4. A GARANCIA LETILTÁSA, AZ „INJUNCTION” INTÉZMÉNYE

A korábbi gyakorlathoz képest a PTK. 5:409. §-ában forradalmi újítás található, amely jogilag leképezi az európai bíróságok gyakorlatában lassan formálódó „injunction” (letiltás) intézményét. A csalárd fizetési felszólítás lehetőségére való felkészülés, a helyes jogi válasz megalkotása tükrözi a jogalkotó stratégiai gondolkodásmódját.

A paragrafus megszüvegezése – e pozitívumot elismerve – nagyobb pontosságot igényelt volna. Jó példával szolgálhatott volna a jogalkotó számára az amerikai UCC szabályozása, amelyet kiforrottsága alapján irányadó joganyagként lehetett volna használni.

A paragrafus magyarázatában indoklásként a PSC 3:104. §-ra való hivatkozást találjuk, amely azonban a törvénytervezetnél sokkal egzaktabban, jogilag megalapozottabban fogalmaz, nevezetesen: *„A biztosítékot nyújtó köteles eleget tenni a teljesítésre szóló felszólításnak, hacsak jelenlévő okmányoszerű bizonyítékkal (by present evidence) nem bizonyított, hogy a »demand« kétségtelenül hamisított, csalárd vagy csalással szerzett. Ha a fenti feltételek fennállnak a kötelezett megtilthatja a biztosítéknyújtó teljesítését, a jogosult »demand«-jának kibocsátását, illetve felhasználását.”*

Bár a PSC javaslata sem tér ki a letiltás jogi útjának meghatározására, de az amerikai és az európai gyakorlat alapján erre kizárólag bírói végzés alapján kerülhet sor, hiszen a kötelezett nem szereplője a garanciaszerződésnek, és nem is lenne célszerű számára bármilyen jogcímen beleavatkozási jogot biztosítani.

A letiltás tervezett szabályozása jelen formában a garancia függetlenségének megtörését is eredményezheti; ezt jól szemlélteti a paragrafushoz fűzött magyarázat, amely szerint ez a paragrafus *„kivétel a járulékoság hiányának fő szabálya alól”*.¹⁴

Bár a magyarázat úgy definiálja a nyilvánvaló visszaélést, hogy a jogosult „*a garancia lehívásához nem valódi (hamisított) okiratok becsatolásával tett eleget*”, illetve a bank „*csak akkor tagadhatja meg a... teljesítést, ha rendelkezésre állnak azok a bizonyítékok, amelyek alátámasztják...*” a csalás tényét, mégis érthetetlen, hogy a törvényszöveg miért nem nevesíti a szóba jöhető esetkört, miért fogalmaz ilyen „nagyvonalúan”.¹⁵

Az elnagyolt fogalmazás a „visszaélésszerűség” megítélését kizárólag és egyedül a garantőr kezébe helyezheti, ismételten kibillentve egyensúlyából a garanciaszerződést.

Tekintve, hogy a garantőr ítéletét – sem a rosszhiszeműség, sem korábban a lehívás megfeleltetése tekintetében – nem terheli indoklási és bizonyítási kötelezettség, így a jogosult a garantőr döntésének pusztá szemléljévé és elszenvedőjévé degradálódik.

Mindezek fényében különösen problémásnak tűnik a magyarázat következő része:

„*A garantőr a fizetési felszólítás kézhezvételét követően haladéktalanul köteles értesíteni a kötelezettet, megbízóját. A kötelezett értesítésének jelentősége abban áll, hogy a garantőr tudomást szerezhetett az olyan tényekről, amelyekre hivatkozva élhet azzal a jogával, hogy megtagadja a fizetést, ha a jogosult nyilvánvalóan visszaélésszerűen élt a lehívás jogával.*”¹⁶ Bár ez a szabály, amely a kötelezett értesítését illeti, megfelel a PSC 3:102. §-ában foglaltaknak, az indoklás mindenféleképpen vitatható.

Veszélyesnek tűnik a garancia-jogviszony objektivitását megtörni, absztrakt jellegét feladni azzal a biztatással (amely sajnos a magyarázatból kiolvasható), hogy a garantőr ne a számára rendelkezésre álló okmányos bizonyítékok alapján, hanem a megbízójával történt megbeszélés alapján döntsön arról, hogy csalárdság van-e jelen a lehívásban.

A garanciaszerződésben éppen azért határoznak meg a felek okmányokat, hogy a garantőr még véletlenül se involválódhasson a mögöttes ügyletbe, csak a betű szerinti egyezés alapján döntsön, védve önmagát és a garancia függetlenségét és sérthetlenségét. Indokolatlan és aggályos, ha a garantőrnek annak megítélését kell magára vállalnia, hogy „*a kötelezett a biztosított kötelezettségét tényleg minden kétséget kizáróan teljesítette-e, vagy hogy a jogosult szándékos magatartása miatt nem tudta azt teljesíteni*”.

Úgy vélem, a jogalkotó ezzel a magyarázattal összemoshatja a garancia és kezesség közötti egyértelmű, mégis finom különbséget, hiszen a garantőrt a mögöttes jogviszony teljesítésének mérlegelésére ösztönzi.

A jogszabálytervezetből a PSC azon rendelkezése is kimaradt, amely szerint a biztosítéknyújtó, ha a jogosult igénybejelentése utólag csalárdrnak bizonyult, vagy a garantőr teljesítését csalással szerezte meg, „*a kifizetett összeget a garantőr a csaló jogosulttal szemben közvetlenül fellépve követelheti vissza*”.

15 Ptk.-tervezet, 359. o. 3. bekezdés

16 Ptk.-tervezet, 359. o. 3. bekezdés

A fentieket összefoglalva, amennyiben az 5:409. § a következő módosító részekkel egészülne ki, egy korszerű, problémamentes szabály jönne létre:

„Nyilvánvalóan rosszhiszemű fizetési felszólítás:

(1) *Ha a jogosult nyilvánvalóan visszaélészerűen vagy rosszhiszeműen élt a lehívás jogával, azaz a benyújtott okmányok kétségtelenül hamisítottak, vagy azokat csalással, illetve csalárd módon szereztek,*

a) *A garantőr nem köteles fizetést teljesíteni, de köteles haladéktalanul bírósághoz fordulni ideiglenes vagy végleges letiltó végzés kibocsátásáért. A garantőr csak ilyen végzés birtokában tagadhatja meg jogszerűen és véglegesen a fizetést. A garancia lejáratí határideje a bírói végzés kézhezvételéig automatikusan meghosszabbodik.*

b) *A garantőr a már teljesített fizetést visszakövetelheti, és érvényesítheti mindazon kárait, amelyek a fizetéssel kapcsolatban felmerültek.*

(2) *Ha a garantőr (a törvénytervezet hibásan jogosultat említ) az (1) bekezdés alapján megtagadta a jogosult követelésének kielégítését, köteles erről, valamint a bírói végzés tartalmáról haladéktalanul értesíteni mind a jogosultat, mind a kötelezettet.*¹⁷

Összefoglalásul megállapítható, hogy az új Ptk.-nak a garanciaszerződésre vonatkozó szabályai sok olyan új elemmel gazdagodtak, amelyek előremutatónan rendezik a nemzetközi, illetve a hazai kereskedelmi életben gyakran alkalmazott biztosíték sorsát.

Sajnálatos tény azonban, hogy a tervezet nem képviseli az elvárható konzekvenciával a garanciaügylet mindkét résztvevőjének érdekét, nem terjed ki a garanciaügylet teljes folyamatára, és nem védi az elvárható szigorral a garancia függetlenségének sérthetetlenségét.

IRODALOMJEGYZÉK

Polgári Törvénykönyv, Ötödik Könyv, Kötelmi jog, Normaszöveg és indoklás, 2006. december 31.
<http://im.gov.hu/jogszabalyok>, tervezetek.

UNCITRAL United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letter of Credit,
www.uncitral.org

International Chamber of Commerce (ICC), Uniform Rules on Demand Guarantees (URDG), ICC 458.
www.iccbooks.com

Study Group on a European Civil Code, Rules on Personal Securities, www.sgecc.net
CD Jogtár, Ptk. 249 § és hozzáfűzött magyarázatok, bírósági határozatok.

International Chamber of Commerce, Uniform Rules for Standby Letter of Credit, ISP 98.
www.iccbooks.com

Uniform Commercial Code Article §5-112, §5-113, §5-114. www.law.cornell.edu/ucc/5/articles5.htm
Study Group on a European Civil Code, the Principles of European Contract Law, www.sgecc.net

17 A törvénytervezet eredeti szövegét a szerző a félkövér dőlt betűvel szedett szövegrészekkel egészítette ki.